TEOPÆD-undersøgelse 2022

NCFF's undersøgelse blandt sprogkandidaterne inden for teoretisk pædagogikum

April 2023
NCFF

TEOPÆD-undersøgelse 2022
– NCFF's undersøgelse blandt sprogkandidaterne inden for teoretisk pædagogikum
2. udgave 2026
Copyright © 2023 Forfatterne & NCFF

Forfatter: NCFF

Kontaktperson i NCFF vedrørende undersøgelsen:

Mette Skovgaard Andersen

Indholdsfortegnelse

Forord og udgangspunkt 4

Surveyens opbygning 5

Respondenterne 6

- Respondenternes baggrund, sprog og motivation 6
- Det oplevede match 9

Forventninger til teoretisk pædagogikum (n=58) 15

Efterord 18

Referencer 19

Forord og udgangspunkt

Denne rapport er nr. 2 i en række af undersøgelser blandt sprogkandidaterne inden for teoretisk pædagogikum. Den vedrører de kandidater, der startede deres pædagogikum i 2022, og er af hensyn til sammenligneligheden bygget op på samme måde som den første rapport. Vi vil lejlighedsvis også pege på ligheder og forskelle mellem de foreløbig to undersøgelser. Der er som tidligere tale om en surveyundersøgelse med muligheder for kvalitative kommentarer, og undersøgelsen tager – som den foregående – udgangspunkt i de faglige mindstekrav. Spørgsmålene er formuleret som tidligere. Det er undersøgelsens helt overordnede formål – i tråd med NCFF's opdrag[1] – at undersøge, hvordan respondenterne oplever matchet mellem de kompetencer, den viden og de færdigheder, de har med sig fra deres universitetsstudium, og de kompetencer, den viden og de færdigheder, de oplever at have brug for i deres job som gymnasielærere. Det er håbet, at undersøgelserne kan bidrage til en informeret debat om og mulig udvikling af gymnasielæreruddannelsen inden for fremmedsprogsfagene.

En undersøgelse som denne anses for at være relevant, da en meget stor andel af kandidaterne fra sproguddannelserne i de relevante gymnasiefag ender i undervisningsrelaterede jobs, helt primært i gymnasiet.

Til illustration for denne påstand blot et enkelt tal. I perioden 2011-2017 endte over 70 % af tyskkandidaterne fra Københavns Universitet efter eget udsagn (jf. dimittendundersøgelser) i undervisningssektoren.

1. Jf. *Strategi for Styrkelse af Fremmedsprog i Uddannelsessystemet*

Surveyens opbygning

Som i den første survey stilledes først nogle baggrundsspørgsmål vedr. kandidaternes uddannelsesmæssige baggrund, deres antal af fremmedsprogsfag, deres ansættelser før pædagogikum, deres valg af og motivation for at blive gymnasielærer i et fremmedsprog, deres anciennitet og tidligere/nuværende arbejdsplads. Dernæst stillede vi spørgsmål til det oplevede match mellem det oplevede behov i deres nuværende arbejde og de kompetencer, den viden og de færdigheder, kandidaten havde fået med sig fra den kompetencegivende uddannelse. Dette gjorde vi både for kandidaternes allerførste undervisningsjob og deres nuværende job, da vi havde en forventning om at der kunne være forskelle. For nogle af respondenterne har disse muligvis været identiske, hvorfor der kan konstateres et relativt stort frafald på spørgsmålene vedrørende deres første undervisningsjob (fra n=58 respondenter til n=48). Der er i øvrigt ingen stor forskel på svarene for deres første og deres nuværende job. Som i den første undersøgelse stilledes – ud over de konkrete spørgsmål relateret til de faglige mindstekrav – spørgsmål af mere elevcentreret karakter, idet der stilledes spørgsmål til vejledning/evaluering/undervisning af elever. Dette gælder også for de sidste spørgsmål, der omhandlede kandidaternes forventninger til teoretisk pædagogikum[2].

2. Teoretisk pædagogikum udgør 1/3 af kandidaternes arbejdstid i pædagogikumåret.Det fagdidaktiske indhold ligger i modulerne *At være lærer i fag*, der for hvert undervisningsfag strækker sig over tre-fire dage med 22 undervisningstimer.

Respondenterne

Surveyen blev distribueret til årgangen 2022-2023 af pædagogikumkandidater inden for fremmedsprog. Men da surveyen er nr. 2 er det muligt at sammenligne med den tidligere årgang. Alligevel er denne survey naturligvis kun repræsentativ for årgang 2022-2023. 64 respondenter er gået i gang med at besvare surveyen, af disse har 62 besvaret alle baggrundsspørgsmål, mens lidt færre, nemlig mellem 58-60 har besvaret de øvrige. Som allerede nævnt er der et frafald på 10 respondenter ift. spørgsmålene vedr. første undervisningsjob, som dog tilskrives sammenfald mellem første og nuværende undervisningsjob. For at tydeliggøre det forskellige antal respondenter i de forskellige spørgsmål nævner vi nedenfor i gennemgangen lejlighedsvist både procenttal og faktiske tal. Alternativt angives det samlede antal respondenter for kategorien (n=x).

Respondenternes baggrund, sprog og motivation

Majoriteten, 88 % (57) af respondenterne har en uddannelse som cand.mag. Af disse har 17 % (11) en specialisering i undervisning eller en uddannelse med underviserprofil. Tallet her er sammenligneligt med sidste års survey, hvor 23 % (11) af respondenterne havde en underviserprofil eller tilsvarende. At samlet set en femtedel af teopæd-kandidaterne fra de to årgange har en underviserprofil eller tilsvarende kunne antyde, at der er et mismatch mellem uddannelse og job, og kan naturligvis hænge sammen med, hvornår i uddannelsen, kandidaterne beslutter sig for at blive gymnasielærer. At det imidlertid ikke kan være hele forklaringen, peger svaret på spørgsmålet om, hvornår respondenten valgte at ville være gymnasielærer. 32 % (20) af respondenterne i nærværende survey havde truffet valg om at blive gymnasielærer enten i gymnasiet eller før studiestart. 31 % (19) traf dette valg i løbet af studiet. Tallene er sammenlignelige med surveyen for årgang 2021-2022, hvor en højere procentdel af respondenterne (53 %) havde valgt i gymnasiet eller før studiestart. Under alle omstændigheder kan det konstateres, at langt fra alle, der har besluttet sig for at blive gymnasielærere, tager en gymnasie-/underviserprofil. De resterende 12 % (8) har andre uddannelser, 2 af disse

er cand.scient. og 2 er cand.ling.merc. 12 % (8) af respondenterne har mere end et fremmedsprog, men der er i nærværende kun tale om svar fra eet sprog.

70 % (44) af respondenterne underviser på STX, HHX eller HTX, mens resten underviser på EUX (10), HF (4) og VUC (6).

Fagenes størrelser i de gymnasiale uddannelser afspejles i nogen grad i respondenternes svar på hvilke fag, de har. Således har 57 % af respondenterne engelsk som fag, mens tysk tegner sig for 20 %, fransk for 9 % og spansk for 5 %. Det kan dog bemærkes, at repræsentationen af spansk ikke matcher fagets fylde i gymnasiet.

Engelskkandidaterne har overvejende erhvervet deres sprogfag på kandidatniveau, mens det for de øvrige større sprogfag (fransk, spansk, tysk) gælder for ca. halvdelen. Den kvalificerende uddannelse er gennemsnitlig fra 2015, og respondenternes undervisningserfaring ser ud til gennemsnitligt at ligge på omkring 3-4 år[3]. Den kvalificerende uddannelse er i gennemsnit altså tre år ældre end den var i foregående undersøgelse og med en gennemsnitlig undervisningserfaring på 3-4 år og på baggrund af forskningen fra *teacher-cognition* (se fx Henriksen et al. 2020) må svarene ses som en bekymrende tendens. Jo længere tid, en lærer underviser erfaringsbaseret, jo større er risikoen for, at deres nyerhvervede viden i teoretisk pædagogikum (og dermed nyeste forskning inden for sprogtilegnelse) ikke bliver implementeret. Det kan derfor være interessant at se på, hvor mange af kandidaterne, der er gået direkte ud i et undervisningsjob.

Hovedparten, knap 70 % (43) er gået direkte ud i et undervisningsjob. De øvrige 19 har en bred palet af erfaringer, en del dog også fra undervisningsområdet, når man ser på de kvalitative kommentarer. Langt de fleste, 82 % (51) har undervist i gymnasiet, før de blev tilbudt pædagogikum. Som sidste års undersøgelse også pegede på, ansætter mange gymnasier årsvikarer gennem flere år, hvorfor der kan gå et stykke tid, før en kandidat får tilbudt fastansættelse (og dermed pædagogikum). I nærværende survey har 76 % (37) undervist på deres aktuelle gymnasium mellem 1-3 år, mens 16 % (8) har undervist 4 år eller mere på det gymnasium, der har tilbudt dem pædagogikum. Ser man på fænomenet generelt, og spørger til hvor længe respondenterne har undervist i gymnasieskolen i deres sprog, svarer 69 % (35) mellem 1-3 år, medens 24 % (12) har undervist 4 år eller mere. At der går så længe er ikke kun ud fra en faglig betragtning tankevækkende, men også en praksis, der næppe er i overensstemmelse

3. Den forsigtige formulering skyldes, at respondenterne vælger intervalller, hvorfor en eksakt beregning ikke kan foretages.

med intentionen i Bekendtgørelse om Pædagogikum i de Gymnasiale Uddannelse, BEK nr 1169 af 24/09/2018[4].

Vender vi tilbage til valget om at blive gymnasielærer og ser på de kvalitative svar, kan vi – som ved årgangen før – igen konstatere, at tidligere lærere og læringsoplevelser spiller en afgørende rolle for valget om at blive gymnasielærer. Et par eksempler:

”Min fransklærer i gymnasiet havde stor betydning for mit valg.”

”Min engelsklærer havde stor betydning både for valget af uddannelse samt profession.”

(citater fra undersøgelsen)

Også omgivelserne (forældre, familie, venner), studiet (praktik, underviservikariater) og ønsket om at formidle/lære fra sig er en ofte nævnt begrundelse. Enkelte peger også på arbejdsvilkår, og nogle giver udtryk for, at der ikke er mange muligheder med en cand. mag., og at valget derfor var et mindre aktivt tilvalg.

”Jobmulighederne som cand.mag. er begrænsede, så det var en del af det.”

(citat fra undersøgelsen)

Ca. halvdelen 52 % (32) angiver – som for årgangen 2021-2022 – at deres motivation for at blive gymnasielærer har været konstant, mens de resterende 48 % (30) angiver, at den har varieret. For sidstnævnte gruppe giver de kvalitative svar indikationer på, hvorfor motivationen har varieret. Her peges på, at jobbet som gymnasielærer – og særligt som årsvikar – kan være både stressende og utilfredsstillende og føles som et stort ansvar:

”Det er hårdt at være vikar. Usikkerheden i ansættelsen, samt en følelse af ikke at være ønsket, selv om du med din forstand ved, at det også er strukturelt betinget, at der opstår vikariater.”

”De første år er stressende, og det er utaknemmeligt at være årsvikar.”

4. § 6. Institutionen kan i særlige tilfælde, hvor det hverken efter stillingsopslag eller på anden måde er muligt at få undervisningen varetaget af lærere med faglig kompetence, ansætte lærere uden faglig kompetence i henhold til § 4 i tidsbegrænsede stillinger. Ansættelsen kan højst ske for ét undervisningsårad gangen.

”Det er et givende, men udfordrende job, hvor man ofte kan føle, at man aldrig slår helt til/altid kan gøre mere (og dermed sjældent har ”ægte” fri).”

”Det er et stressende job med mange spidsbelastninger og meget ansvar.”

(citater fra undersøgelsen)

Betingelserne, der – som det også fremgår – kan medføre tvivl om, hvorvidt valget har været/er det rette.

Det oplevede match

Når respondenterne spørges til deres oplevelse af det **overordnede** match mellem de kompetencer, den viden og de færdigheder, de har fået med fra universitetet, og de kompetencer, den viden og de færdigheder, de har brug for i deres nuværende arbejde, ser vi igen ligesom for årgangen 2021-2022, at respondenterne generelt oplever et godt match mellem disse. Tilfredsheden med deres kvaliteter ses også her, om end den er knap så markant, som den var for den tidligere årgang. 60 % (36) angiver, at de oplever et godt match ift. kompetencer og færdigheder, og 65 % (39) angiver det for videnkomponenten i deres uddannelse. Det er en lille forskel, der måske relaterer sig til de kvalitative svar, der er ret tankevækkende (se nedenfor). Det skal samtidig bemærkes, at de resterende ml. 35 % og 40 % respondenter giver udtryk for at være hverken enige eller uenige, lidt uenige eller uenige i, at der er et godt match. Der er altså en relativ stor procentdel, som ikke oplever et overbevisende match og måske føler sig mindre klædt på til jobbet. Procentdelen her er markant højere end i den foregående undersøgelse, hvor 25 % angav samme svar. I de kvalitative kommentarer ser vi som sagt en begrundelse for oplevelsen af et mindre godt match. Samlet set kan man i de kvalitative kommentarer se, at respondenterne synes, de har fået god fagviden på universitetet, men at de italesætter både den praktiske dimension (færdighedsdimensionen) og den didaktiske som værende fraværende:

”Man lærer ikke at tale et fremmedsprog på universitetet. Så uddannelsen har fungeret som et supplement til de sproglige kompetencer og sproglige færdigheder, som jeg selvstændigt har opbygget, mens jeg boede i udlandet og lærte sproget.”

”Uddannelsen i kinesisk giver meget lidt sprogundervisning på sidefaget, som jo primært er det, jeg skal kunne som underviser. Jeg har måttet supplere med meget selvstændig læring.”

”Jeg er sprogligt overkvalificeret til at undervise. Samtidig har jeg ingen undervisning fået i didaktik.”

Jeg synes helt overordnet, at BA og KA-uddannelser i Engelsk ved KU relaterer sig alt for lidt til jobbet som gymnasielærer. Uddannelserne bør komme langt tættere på virkeligheden og ud af universitetsosteklokken.”

”Jeg følte ikke, at studiet klædte mig synderligt godt på til at påbegynde arbejdet som gymnasielærer.”

”Jeg finder det problematisk, at man ikke allerede på universitetet kan vælge at specialisere sig i retning af gymnasieskolen.”

”Det er helt klart, at man får det faglige med fra universitetet, men der er jo på ingen måder en uddannelse, hvor man lærer, hvordan man underviser i sproget.”

”Mere fokus på didaktik.”

”Jeg manglede helt afgjort praktisk erfaring, didaktik og pædagogiske kompetencer.”

(citater fra undersøgelsen)

Et par af respondenterne gør i de kvalitative kommentarer opmærksom på, at pædagogikum i deres øjne netop skal tage sig af didaktikken:

”Jeg mener helt klart at have fået den nødvendige viden for at kunne leve op til de krav, der stilles i læreplanerne. Ift. færdigheder og kompetencer tænker jeg på pædagogik og didaktisering, klasserumsledelse osv. og det hører jo til i ens pædagogikum.”

”Jeg har på min uddannelse fået den viden, der er relevant som underviser, men jeg har ikke lært at bruge den i en undervisningskontekst, som er det jeg i denne sammenhæng forstår som kompetencer/færdigheder. Det lærer jeg først i praksis og i pædagogikum.”

(citater fra undersøgelsen)

Ovenstående kommentarer eksemplificerer på udmærket vis de to holdninger, der brydes ift. fremmedsprogsdidaktiske elementer i universitetsundervisningen, og som vi også så i undersøgelsen for det foregående år. Den ene holdning er at (fag)didaktik ikke hører hjemme på universitetet, der er en videninstitution og derfor har til formål netop at formidle viden. (Fag)didaktik er i den optik noget, man tilegner sig gennem praksis, en slags trial-and-error-tilgang, og gennem pædagogikumuddannelsen – her med

tre-fire dages egentlig fagdidaktik. Den anden holdning, der for nærværende survey er den langt mest frekvente, er, at universitetsuddannelsen på en eller anden måde og i højere grad end nu bør stræbe efter et bedre match mellem uddannelsen og jobbet som gymnasielærer.

Som vi allerede har været inde på, kan en ren praksistilgang ift. undervisning i vores optik gøre det vanskeligt at implementere ny forskningsviden om sprogtilegnelse og den deraf følgende mest hensigtsmæssige måde at undervise i sprog på, især måske fordi der er så lille et antal didaktikere på fremmedsprogsinstitutterne på de danske universiteter. Det kan ikke forventes at undervisere/VIP'er, der er ansat på baggrund af deres store faglige viden om fx litteratur, historie eller lingvistik er opdaterede på nyeste forskning inden for sprogtilegnelsesområdet eller deres eget felts tilhørende didaktik. Skulle man tilstræbe et bedre match for så vidt angår jobbet som gymnasielærer og universitetsuddannelsen, vil kompetenceudvikling af universitetets undervisere formentlig være relevant.

Det oplevede match ift. første undervisningsjob (n=48)

Som i den foregående undersøgelse spurgtes kandidaterne her til en vurdering af egne kompetencer og deres oplevelser ift. deres første undervisningsjob. Vi var interesserede i at finde ud af, om respondenterne havde en oplevelse af at mangle nogle specifikke kompetencer, viden eller færdigheder. Bemærk at der ikke er tale om, om de *reelt* mangler noget, men om deres oplevede behov.

Billedet, vi så for årgang 2021-2022, er det samme som det billede, der tegner sig for nærværende undersøgelse. Der er en generel stor tilfredshed med egne kompetencer i at tale, skrive, analysere og perspektivere tekster og i at oversætte. Mellem 87 % og 96 % er tilfredse med egne kompetencer. Også når man spørger til deres første undervisningsjob, er billedet det samme: Kun få (ml. 4 og 17 %) er meget enige eller overvejende enige i, at de gerne selv ville have haft bedre kompetence ift. tale, skrive, analysere/perspektivere tekster og at oversætte i deres første job. Mere broget bliver billedet, når der spørges i første omgang til konkrete videnkomponenter inden for kultur- og samfundsteorier, historie, sprog/lingvistik etc. 33 % (20) angiver, at de hverken er enige/uenige, lidt uenige eller uenige i, at de kender til forskellige samfunds- og kulturteorier og kan formidle disse til eleverne. Vi læser dette svar som, at en tredjedel gerne ville have haft flere kompetencer indenfor området og i betragtning af de tidligere svar måske især i forhold at formidle sin viden, med andre ord kulturdidaktik, men det er også muligt, at de/repondenterne er usikre på, hvad der menes med spørgsmålet, der som tidligere nævnt tager sin formulering fra de faglige

mindstekrav. Ift. respondenternes svar på udsagnet: ”Jeg har en grundlæggende viden om, hvordan man kan anvende digitale hjælpemidler til at fremme sprogtilegnelsen og kan vejlede eleverne i brugen af disse”, angiver 37 % (22) svarkategorierne at de er hverken enige/uenige, lidt uenige eller uenige i udsagnet. Til sammenligning er 28 % (17) meget enige i samme udsagn. 78 % (50) er meget enige i at de kan kommunikere flydende og varieret og overvejende korrekt. Sammenligner vi respondenternes vurderinger af egne kompetencer med deres oplevede behov i første undervisningsjob, er det tydeligt, at der er en vis sammenhæng. Respondenterne giver udtryk for, at de grundlæggende er tilfredse med deres sprogfærdigheder jf. ovenfor, men de udtrykker også ønske om endnu mere viden inden for især områder, der handler om eleverne og lærerens understøttelse af elevens læring ift. deres første job. 35 % er fx meget eller overvejende enige i, at de gerne ville have haft flere kompetencer ift. selv at anvende IT, mens 53 % angiver, at de i deres første undervisningsjob, er meget/overvejende enige, at de gerne ville have haft flere kompetencer til at vejlede/undervise elever i at anvende IT til at fremme deres sprogtilegnelse. Vi ser den ret store forskel mellem de to tal (egne kompetencer overfor anvendelse af dem i en didaktisk kontekst) som netop evnen til at didaktisere deres egen viden i en sprogtilegnelseskontekst. Tendensen er som sagt tydelig: Vejlednings- og undervisningskompetencerne er efterspurgte i første undervisningsjob. 51 % er meget/overvejende enige i, at de gerne ville have haft flere kompetencer ift. vejlede/undervise eleverne i at tale fremmedsproget, 48 % i at skrive, 43 % i at analysere og perspektivere tekster og 38 % i at oversætte. Omvendt er 59 % uenige eller lidt uenige i udsagnet om, at de gerne ville have haft flere egne kompetencer i første undervisningsjob indenfor historie og 50 % inden for sprog/lingvistik. Ift. spørgsmålet om flere kompetencer inden for sprogtilegnelse/fremmedsprogsdidaktik i første undervisningsjob erklærer 46 % sig overvejende enige eller meget enige i dette ønske, ca. halvdelen ville altså gerne have være didaktisk bedre klædt på. Samlet set kan det derfor for første undervisningsjob konkluderes, at respondenterne grundlæggende er tilfredse med egne kompetencer, men oplever vanskeligheder ift. at viderebringe denne viden til eleverne. Dette er en tendens, vi også observerede i den første undersøgelse, og som formentlig kan hænge sammen med formuleringen i de faglige mindstekrav, hvor kravet til kandidaten er beskrevet som ”grundlæggende viden om sprogtilegnelse” (www.retsinformation.dk). Det kan forklare, hvorfor området tilsyneladende ikke fylder meget.

Det oplevede match ift. nuværende undervisningsjob (n=58)

Når kandidaterne skal udtale sig om det oplevede match mellem det, de har med sig fra universitetet og deres nuværende job, er der – som vi allerede har været inde på

ovenfor – ikke markante forskelle på deres første og deres nuværende job. Det hænger som nævnt sikkert sammen med, at nogle af dem er fortsat i det samme job.

Ift. selv at tale, skrive, analysere og perspektivere tekster og oversætte erklærer over 50 % (over 29) sig tilfredse med deres egne kompetencer, idet de erklærer sig uenige i, at de gerne ville have haft flere kompetencer. Som vi så i den tidligere undersøgelse er der (12-17 %), der giver udtryk for, at de er meget eller overvejende enige i, at de gerne ville have haft flere kompetencer. De nævnte 17% erklærer sig meget/overvejende enige i gerne at ville have haft flere kompetencer ift. selv at tale fremmedsproget. Et andet mønster ses, når udsagnet går på et ønske om flere kompetencer til selv at anvende IT ifm. fremmedsprogstilegnelse. Her udtrykker 45 % af respondenterne, at de er meget eller overvejende enige i udsagnet.

Når det drejer sig om de elevcentrerede udsagn, altså de udsagn, der omhandler vejledning og undervisning, er billedet for det nuværende undervisningsjob det samme, som vi så ovenfor. Selvom respondenterne er tilfredse med deres egen viden og færdighedsniveau, oplever nogle tilsyneladende at komme mere til kort, når de skal vejlede/undervise eleverne i sprogtilegnelse, anvendelsen af IT og tage højde for deres faglige standpunkt. Således er 45 % meget eller overvejende enige i, at de gerne ville have haft flere kompetencer ift. at vejlede/undervise eleverne i at tale fremmedsproget, 50 % i at skrive, 45 % i at analysere og perspektivere tekster og 53 % i at anvende IT til at fremme elevernes sprogtilegnelse. Også ved de udsagn, der relaterer sig til elevernes faglige standpunkt er lige omkring halvdelen meget eller overvejende enige i, at de gerne ville have haft flere kompetencer: 45 % i at evaluere det faglige standpunkt, 51 % i at vejlede elevernes, såvel skriftligt som mundtligt, 46 % ift. at planlægge og gennemføre undervisning ift. elevernes faglige standpunkt. Sat lidt på spidsen ser det altså ud til, at halvdelen af de gymnasielærere, der er i gang med pædagogikum, ikke føler sig helt kompetente til undervisnings-, evaluerings- og vejledningsdelen af deres dagligdag. I forlængelse heraf, erklærer 64% sig samtidig enige i det udsagn, der sammenfatter de elevcentrerede spørgsmål, nemlig udsagnet ”Ift. mit nuværende job ville jeg gerne have haft flere kompetencer ift. at kunne motivere eleverne til at lære i faget med inddragelse af deres læreprocesser”. Og i samme boldgade 49 %, der giver samme svar ift. at ønske mere viden om sprogtilegnelse/fremmedsprogsdidaktik. Som vi også konkluderede i den foregående undersøgelse, så oplever lærerne altså på egen krop, at det kan være vanskeligt at motivere eleverne. Man kan forsigtigt antage, at netop mere underviserviden om hensigtsmæssige sprogtilegnelsesprocesser og mere fagdidaktisk viden om, hvordan man kan differentiere sin undervisning under hensyntagen til den enkeltes niveau, kunne virke motiverende for den enkelte

elevs læringsproces. Men det kan vi naturligvis ikke konkludere på baggrund af undersøgelsen.

Omvendt vurderer respondenterne deres oplevede kompetencer inden for hovedelementer i deres universitetsuddannelse som værende generelt tilfredsstillende. Mellem 51 og 66 % er enten uenige eller lidt uenige i, at de gerne ville have haft flere kompetencer indenfor kultur- og samfundsteorier (51 %); historie (66 %) og sprog/lingvistik (57 %). Mellem 13 og 26 % erklærer sig dog meget/overvejende enige i, at de gerne ville have haft flere kompetencer inden for områderne. En respondent udtrykker i den forbindelse et generelt ønske om flere kompetencer, hvilket naturligvis også er en del af billedet:

”Jeg vil altid gerne have flere kompetencer, så jeg kan blive dygtigere til mit arbejde – og håber da også at opnå dem gennem dette år i pædagogikum.”

(citat fra undersøgelsen)

Forventninger til teoretisk pædagogikum (n=58)

Med ovenstående er der allerede antydet, at forventningerne til pædagogikum er høje, og at de hænger mere eller mindre tæt sammen med det, respondenterne har givet udtryk for at mangle. Dette billede så vi også i den foregående undersøgelse, men det skal alligevel her igen påpeges, at forventningerne til, hvad man kan nå at lære i sit pædagogikum, nok ikke er helt realistiske ift. pædagogikums formål og udstrækning.

Igen ser vi, som i den foregående undersøgelse, at en stor del af respondenterne er meget eller overvejende enige i, at pædagogikum vil gøre dem bedre til selv at anvende IT ifm. fremmedsprogstilegnelse (61 %). Året før var det 67 %. Denne gruppe forventer at få udviklet egne færdigheder, men formålet med pædagogikum er ikke at udvikle de kandidaternes egne færdigheder i at anvende IT, men derimod at opnå pædagogisk kompetence[5]. En endnu større del, nemlig 77 %, ca. det samme som i den tidligere undersøgelse, angiver – ikke overraskende og i tråd med pædagogikums fokusområder – at de er meget eller overvejende enige i, at pædagogikum skal give dem muligheder for at få flere kompetencer indenfor sprogtilegnelse/fremmedsprogsdidaktik.

Som man kunne antage ud fra respondenternes angivelser af de mangler, vi særligt konstaterede i udsagnene, der omhandlede respondenternes ønsker inden for viden og kunnen om vejledning, undervisning og evaluering (også ift. standpunkt), er forventningerne til disse områder store. Mest tydeligt ses det ift. motivationsudsagnet, hvor 83 % er enige eller overvejende enige i, at pædagogikum ventes at gøre dem bedre til at "motivere eleverne til at lære i faget med inddragelse af deres læreprocesser". 81 % giver samme svar for udsagnet om at planlægge og gennemføre undervisning ift. elevens faglige standpunkt; 80 % - at vejlede ift. samme (mundtligt og skriftligt) og at evaluere elevernes faglige standpunkt. For udsagn om at blive bedre til at vejlede/undervise elever i at tale er der 73 %, der er tilsvarende enige, 78 % for så vidt

5. Jf. BEK nr. 1169 af 24/09/2018er målene med pædagogikum, at kandidaten får pædagogisk kompetence, herunder undervisningsfærdighed, viden om de gymnasiale uddannelser, viden om teoretisk pædagogik (fagdidaktik og almendidaktik)samt indsigt i uddannelsernes samspil med det omgivende samfund. (BEK nr. 1169 af 24/09/2018).

angår at skrive, og 67 %, der er enige eller overvejende enige i forventningen om, at pædagogikum vil gøre dem bedre til at vejlede/undervise eleverne i at anvende IT til at fremme deres sprogtilegnelse. Lidt færre forventer at blive bedre til at undervise elever i at analysere og perspektivere tekster (65 %), selvom dette tal er overraskende højt i betragtning af, at dette er en kernekompetence på uddannelsen. Igen er det måske didaktiseringen, der efterspørges. Vi ser nemlig samme tendens, om end i mindre grad, for udsagnet om at forvente at blive bedre til at vejlede/undervise elever i at oversætte tekster, hvor 55 % erklærer sig meget eller overvejende enige i, at de forventer at pædagogikum vil give dem mulighed for at blive bedre til det.

Færre forventninger har respondenternes til andre kernefaglige områder som kultur- og samfundsteorier, historie og sprog/lingvistik. Det kommer mest tydeligt til udtryk i respondentprocenter i svarkategorierne 'lidt uenig' og 'uenig', der ellers ikke er så fremtrædende i de ovenstående udsagn. 43 % angiver netop disse svarkategorier ved udsagnet om i pædagogikum at forvente at blive bedre til historie, 38 % indenfor området kultur- og samfundsteorier og 39 % indenfor sprog/lingvistik. Respondenterne har altså med andre ord generelt ikke så store forventninger til at blive bedre til deres fags indholdselementer. Når vi her anvender ordet 'generelt', er det fordi, der også for disse tre områder hos ca. 1/3 af respondenterne er en forventning om, at pædagogikum også skal kunne bidrage her. 42 % angiver fx at være meget eller overvejende enig i, at pædagogikum forventes at gøre dem bedre til kultur- og samfundsteorier, 31% til historie og sprog/lingvistik.

Konkluderende kan derfor siges, at forventningerne til pædagogikum er uforholdsmæssigt høje, selvom en enkelt lader til overhovedet ikke at kunne se, hvad vedkommende skal med det, hvilket kommer til udtryk i den kvalitative kommentar:

"Jeg har nu undervist i mere end 20 år uden et pædagogikum, så….".

(citat fra undersøgelsen)

Igen vil vi dog her henvise til viden fra forskningen inden for *teacher cognition*. Har man ikke (teoretisk) viden om, hvad nyeste forskning siger om det mest hensigtsmæssige i sprogundervisning, -vejledning og -evaluering og mulighed for at eksperimentere med at omsætte denne til sin praksis, risikerer man som underviser at falde tilbage på de mange timer, man selv har modtaget undervisning, og reproducere noget af denne undervisning uden at reflektere så meget over det. Det er naturligvis ikke nødvendigvis dårligt, da den kan have været glimrende, men undervisningen kan også have været baseret på et andet sprogsyn, et andet sprogtilegnelsessyn etc. og fx have været

baseret på en meget strukturel tilgang, der matcher dårligt med gymnasiets erklærede funktionelle sprogsyn og kommunikative tilegnelsessyn. Og hvis ikke kandidaten har viden og begrebsapparat til at reflektere over egen undervisning, så vil det være vanskeligt at få bragt nyere viden fx om sprogtilegnelse ind i systemet. Pædagogikums formål er netop – som vi har været inde på – ifølge Studieordningen fra 2019 "at uddanne gymnasielærere, som kan reflektere og forholde sig undersøgende og udviklende til egen undervisning og til samarbejdet med andre fag og kolleger" (Studieordning 2019), og det kræver altså viden om nyere forskning. Når kun ca. 20% af respondenterne har haft en undervisningsprofil, hvor man kan forvente at noget af denne viden er blevet introduceret, må man formode, at de øvrige 80% har en del at indhente på meget kort tid.

Efterord

Også denne gang har der været tale om et øjebliksbillede hos én årgang af pædagogikumkandidater med fremmedsprog. Vi kan imidlertid se, at en lang række af de fund, vi konstaterede for forrige årgang, også er gældende for denne. Også kandidaterne i denne undersøgelse oplever generelt et godt match mellem de kompetencer, de har fået med sig fra deres universitetsuddannelse og de kompetencer, de oplever at have brug for både i deres første og deres nuværende job.

Undtagelsen er IT-området, fremmedsprogstilegnelse/-didaktik og vejledning, undervisning og evaluering af elever, hvor der er en generel tendens for årgangen til gerne at ville have haft et større fundament. Det forventer de, at teoretisk pædagogikum kan give dem. Vi kan ikke her vurdere, om det er realistisk, men blot pege på, at det er meget store krav og forventninger, pædagogikum skal imødekomme.

NCFF håber at kunne gentage undersøgelsen for yderligere årgange og ligeledes, at nærværende kan være et bidrag til curriculumdiskussionen og uddannelsesudviklingen, såvel inden for sproguddannelserne på universiteterne som inden for teoretisk pædagogikum.

Referencer

Bekendtgørelse om Pædagogikum i de Gymnasiale Uddannelse, BEK nr. 1169 af 24/09/2018.
www.retsinformation.dk - downloadet 28.04.2023

Henriksen, B., Fernandez, S. S., Andersen, H. L., & Fristrup, D. (2020). Hvorfor gør jeg det, jeg gør?: Refleksionshåndbog for sproglærere.

Strategi for Styrkelse af Fremmedsprog i Uddannelsessystemet, https://ufm.dk/publikationer/2017/filer/strategi-for-styrkelse-af-fremmedsprog-i-uddannelsessystemet.pdf - downloadet 24.04.2023

Studieordning 2019 (Teoretisk Pædagogikum). https://nextcloud.sdu.dk/index.php/s/7P7FY3Zr4Rqc6m3 - downloadet 28.04.2023